

DEN TYSKA JUDENDOMENS FÖRINTELSE

Av PR.

BERLIN medio febr. 1940.

Ingen vet hur detta krig kommer att sluta och om Hitler kommer att nå sina krigsmål eller inte. Men ett är säkert redan nu, vid slutet av detta krig kommer det inte mer att finnas någon tysk judendom. Nazismens målmedvetna strävan att utrota judarna i Tyskland och i av det behärskade stater har nu nästan nått sitt mål och fullföljes metodiskt av de maktstående i Tredje riket.

Tyskland är nu mer än någonsin avskuret från yttervärlden. I stort sett får den europeiska allmänheten, med få undantag, blott reda på de fakta om förhållandena i Tredje riket, som dess maktstående av propaganda, eller andra skäl finna för gott att meddela. Den tyska judendomens fullständiga förintelse hör inte till den kategorien. Tvärtom bör man ta så litet som möjligt därom både inom och utom Tyskland, emedan Hitlerregimen blott alltför väl vet, att detta kapitel inte kommer att öka antalet av dess redan förut förtällda anhängare.

I Tyskland inkl. Sudetländerna — Österrike icke inberäknat — leva nu blott 185,000 judar. Vid Hitlers makt- tillträde 1933 uppgick antalet judar i Tyskland till 550,000. Världen känner de tyska judarnas tragiska öde under Hitlers valde, att alla deras rättigheter berövades dem, deras egendom beslagtogs och de själva fördrivits från Tyskland, och den känner också till Himmlers koncentrations- läger. Jag kan därför nöja mig med att blott anföra några siffror. Av de ovan nämnda 185,000 judarna är endast ca 16 procent i stånd att utöva sitt yrke, de övriga har för alltid berövats sina tidigare yrken. De ha inte mer någon arbetsinkomst, ej heller någon förmögenhet och måste således leva av understöd och almosor. Sådana te sig deras yttre omständigheter.

I Österrike, som alltså den 12 mars månad 1938 tillhörde Hitlers Stormryk- land, bodde i mars 1938 ungefär 180,000 judar, varav 165,000 enbart i Wien. Nu finnas blott 60,000 kvar, varav 65,000 befinna sig i Wien. Under en tidrymd av knappt två år ha alltså 114,000 österrikiska judar fördrivits från sitt hemland. Även de österrikiska judar- nas hemska öde efter "Anchluss" är tillräckligt känt för att man kanske skall kunna ana vad som döjer sig bakom dessa kalla siffror.

Men vad man inte vet är, att de tyska officiella myndigheternas antise- mitism sedan krigsutbrottet tilltagit ytterligare, försvärat detta överhuvud- taget är möjligt. Att det goebbelska propagandaministeriets organ "Contra- Komintern", som utgavs på Nibelungen-Verlag i Berlin av antikomin- tern och de tyska antikommunistiska föreningarnas samlingsorganisation, kort efter rysskapen måste upphöra med sin antiryska propaganda lade man helt enkelt om hela verksamheten från antiliberalism till antisemitism. Tidskriften utkommer nu under en ny titel, "Die Aktion", som antisemitiskt organ och under sin förutvarande chefredaktör Wiedemanns ledning. I första numrets programartikel "Status quo oder Aktion" framhålls, att kriget aldrig skulle börjat för Danzigs eller Polens skull, utan att det är judarna som bära skulden för det. Man kan där bl. a. läsa följande: "Den uppgörelse som Europa, ja, hela världen i dag står inför... har inte framkallats av politiska tillfälligheter.... Det är den internationella judendomens spel, som de regerande i Eng- land nu spela, varvid den gamla allian- sen mellan judiskt kapital och eng-

elsk strävan efter världsherraväldet bestämmer spelreglerna". Avsikten med denna propaganda är tydlig nog; det är judarna, som bära ansvaret för Hitlers i Tyskland så impopulära krig! Det är för övrigt ett eget väst intresse, att det också finns en svensk bland denna tidskrifts medarbetare; sådana finner man bland häftets olika artiklar också ett bidrag av en viss Per Engdahl i Malmö, "Das Junge Schwe- den und der Neubau der Welt".

I protektoratet Böhmen och Mähren är judarnas läge nu likadant som i Riket. De utsätts där för samma förföljelser och på några få månader har man här hänsynslöst berövat dem alla deras rättigheter och helt utestängt dem från det ekonomiska och kultu- rella livet. Gestapos många häktningar och tusentals tjeckiska judars tvångs- transport till Lublin-"reservatet" samt förstörandet av synagogor etc. bevisa, att man också här har till mål judar- nas fördrivande och förintelse.

Till det tjeckiska folkets heder måste sägas, att dessa nazistmyndigheternas antisemitiska strävanden fördömas av det stora flertalet tjecker. Från tyskt håll försöker man trots detta upphör- ligt att göra tjeckiska folket antisemi- tiskt. Tack vare detta stöd från Tysk- land ha de tidigare små och obetydliga antisemitiska grupperna i Tjeckoslova- kien fått vida större betydelse. Den starkaste och verksamaste av dessa grupper, "tjeckiska nationalligan", som ledes av Jan Rys, har uniformer- ade avdelningar, "Svatopluk-garden" och dess viktigaste programpunkt är kravet på införandet av de beryktade Nürnbergergasarna i Böhmen och Mäh- ren. Tjeckiska nationalligan har också, enligt tyskt monstret, inrättat en antisemitisk utställning i Prag, under benämningen "Juder — människo- skapets fiender". Det finns numera också i Tjeckoslovakien en tjeckisk "Sturm", som vad beträffar ton och uttryck i intet avseende står det beryktade Streicheriska amtsbladet "Der Stürmer" efter; det är den i Prag publicerade "Stit Naroda" (Folkets sköld). I Prag utkomma dessutom de antisemitiska dagliga tidningarna "Vlaska" (Folkets fana), "Arijska Fronta" (Den ariiska fronten), "Natup Cervenobilych" (De röd-vita- framsången) och "Narodni Vzva" (Folk- uppbudet).

I den antisemitiska propagandas tjänst står även en under förra året utkommen bok av Jaroslav Veverka, "Odzidovstvi" (Avjudeisering!). Denna demagogiska tendensbok har vunnit stor spridning i protektoratet. Den är uppdelad i tre avdelningar. I första delen, som uteslutande är ägnad åt judarna framhåves, att judarna äro orsaken till det tjeckiska folkets olycka. Andra delen är en skildring av en tjeck, som går under på grund av att han umgås med judar och tredje delen innehåller ett program för en ny tjeck- isk nation, som givetvis är antisemi- tisk. Judarna framställas i denna bok som det mänskliga samhällets parasiter och boken kräver deras utrotande.

Allra värst är emellertid judarnas läge i Polen. Av Polens 3,250,000 judar ha ungefär 1,250,000 kommit under riktigt herraväld, 125,000 under litau- skt och 1,875,000 under tysk, medan ungefär 5,000 lyckats fly till Rumänien, Ungern eller Lettland. Redan 26 okt.

1939, då Frank, guvernören för det besatta polska området, utfärdade sin första kungörelse hette det: "Under en rättvis regering kommer var och en att genom arbete kunna tjäna sitt bröd. För politiska agitatorer, finanshajar och judiska blodugare finns det däremot inte mer någon plats i ett område som står under tysk överhöghet". Samma dag utfärdade Frank två nya förordningar. I den ena bestämdes införande av arbetsplikt för den polska befolkningen och i den andra utfärda- des en städa om arbetstvång för den judiska befolkningen. Beträffande polackerna äro blott män och kvinnor mellan 18 och 60 år arbetspliktiga, samt personer som kunna bevisa att deras verksamhet är samhällsnyttig kunna befrias från arbetsplikt. Polackerna lyda dessutom under gene- ralguvernementets civila myndigheter. Men judarna däremot tvingas samman till tvångsarbetsstrupper, för dem finns ingen åldersgräns varken uppåt eller neråt och de lyda under det beryk- tade SS. Med andra ord, generalgu- vernementets samliga judar äro rättslösa, de tvingas till arbetsplikt och de äro underkastade samma godtyckliga bestämmelser, som de vilka gålla i Himmlers koncentrationsläger i Riket, Österrike och i protektoratet.

Dessutom voro judarnas förhållanden i de erövrade områdena från första dagen efter tyskarnas intåg öndligt mycket tröstlösa för polackerna. De tvingades genast ut till tvångsarbete, deras affärer beslagtogs, deras förmögenheter indrogos, sina vänner i Warszawa och på andra orter måste de efter en kort frist avstå till förmån för hemlösa polacker. Fria yrken fingo de inte mera utöva. Tusentals av dem häktades, därjämman många ledande polska judar, hundratals måste skötas, emedan de sökt försvara sitt polska hemland och därvid satt sig upp emot de fiendliga erövrarna. Blotta mistanken om en fiendtlig handling var tillräcklig för att de överallt inrät- tade militärdomstolarna skulle kunna utfärda en dödsdom. Från den natio- nalsocialistiska livmedelsutdelningen till polska folket utestängdes de till en början systematiskt. Men senare bilade de tyska församlingarna själva vissa hjälporganisationer för att i någon mån söka lindra den oerhörda nöden.

Nedan december månad 1939 äro alla judar i protektoratet tvingade att bära ett synligt kännetecken, som visar att de äro judar. I distriktet Krakau ut- färdades en dylik förordning i decem- ber 1939, varefter judarna voro tvingade att bära en armbindel med en blå zionstjärna på vit botten. I de tyska koncentrationslägren bära judarna som bekant en på rocken fastsydd gul triangel.

Generalguvernör Frank har sedan tillsammans med SS-ledaren Himmler förberett planen på ett särskilt "judereservat". Till detta reservat har utsetts den polska provinsen Lublin. Hit föras de judar från Tyskland, Österrike, Böhmen, Mähren och de nyanslutna västpolska provinserna, vilka överlevat nazistförföljelserna och inte kunnat utvandra.

Provinzen Lublin omfattar ett om- råde på 26,555 kvadratkilometer med 2,116,000 invånare. D. v. s. en befolkningssiffra på ungefär 80 invånare per kvadratkilometer i Lublin har hittills utgjorts av 75 procent polacker, 13 procent judar, 10 procent ukrainare, 1 procent tyskar och 1 procent av andra nationer. Provinzen Lublin har delvis ganska bra jordmån, men området 275,000 judar levde till största delen i mycket små förhållanden och ägnade sig åt småhantverk och detaljhandel.

Hittills ha redan 60,000 judar över- förts till Lublin från det gamla riket, från Österrike, Böhmen, Mähren och västra Polen. För detta års slott skola alla judar, som inte kunna emigrera, föras till "judereservatet" från det gamla tyska riket och Österrike, 150,000 från protektoratet Böhmen-Mähren, 200,000 från provinserna i västra Polen, som nu äro anslutna till Tyskland, och dessutom judarna från Warszawa och andra områden inom generalguverne- mentet. Enligt den Himmel-Frank- ska planen beräknas antalet tvångs- evakuerade judar uppgå till ungefär 650,000. Därefter kommer Tredje riket jämte protektoratet och de nya polska provinserna att vara fullkomligt rena- derade från judar och judendomen att vara fullständigt förintad!

"Judereservatet" kommer alltså redan i år att kunna räkna över 1 miljon judar. Även om man tvingar provin- sen Lublin ungefär 250,000 ukrainare att utvandra till tyska Ukraina — en del av dem har redan utvandrat frivilligt — är det uteslutat, att den närapå fyrdubblade judiska befolkningen i tillräckligt skulle kunna finna någon möjlighet att här skaffa sig sitt uppehälle. Det är emellertid alls inte meningen. Man samlar nykom- lingarna i arbetsläger, vilka egentligen blott till namnet skilja sig från de tyska koncentrationslägren. Och då judarna ju enligt den ovan nämnda förordningen äro nödsakade att utföra tvångsarbete, låter man dem utföra tvångsarbete 12 timmar om dagen med återuppgyggning i av kriget härjade områden, dammbyggnads- och kanalis-eringsarbeten, vagnbyggnader etc. Detta hårda tvångsarbete avbrytes blott av en halvtimmes middagsslag. Kvinnor uttagas dock inte till utbe- retnings- och mycket gamla judar sys- sätas i läger. Den beryktade SS-uppsik- ten är mycket sträng och opposition mot läger- och arbetsbestämmelser bestraffas mycket hårt.

Franks och Himmlers plan att inrätta ett judereservat i provinsen Lublin går tillbaka på ett förslag, som Alfred Rosenberg i ett föredrag den 7 februari 1939 i Berlin framlade inför en del utländska diplomater och journalister. Han talade då över ämnet: "Måste strider mellan världsskådningar ge upphov till fiendtligheter staterna emellan?" Föredraget har senare utkommit i tryck på Eher-Verlag i München. Rosenberg bekämpade i sitt anförande energiskt tanken på en enhetlig judisk stat med självbestämmanderätt och bekände sig vara en avjagad motstånd- daren till ett judiskt Palestina samt fördrade, att ett judiskt "reservat" skulle upprättas, dit världens alla judar, alltså inte blott de tyska judar, skulle föras. Där skulle de leva under sträng uppsikt. "Rosenberg förklarade uttydligt: "Jag betonar ordet reservat, ty varken nu eller i framtiden kan det någonsin bli tal om en judestat". Rosenberg ville då upp- rätta detta judereservat på Madagaskar eller i Guayana. Även av hans då- varande ångörens tänkte sig väl ens möjligheten av att dessa vida och åven- tyrliga planer någonsin skulle kunna förverkligas. Nu emellertid Polens erövring givit nazismen möjlig-

"DANIEL HJORT" på STADSTEATERN

Av AGNE BEIJER

När Daniel Hjort en mörk natt — det är i tredje akten — smugit sig över till fiendeläget för att annalla sig villig att förråda de Sigismund- trogna på Åbo slott, presenterar han sig i följande ordalag för hertig Carls amiral, Joachim Scheel:

Jag är ej, vad jag är. Jag kommer ej från slottet, fast jag kommer därifrån. Jag har ej namn, fast jag har tvenne namn.

Dagsamman är jag, fast en man till är, Och mer än tusen liv jag gäller dock, För Eder, hertigens och folks sak.

Vad man kan säga om detta sätt att föreställa sig, kort och militäristiskt är det inte. Man må inte förtänka ami-ralen att han fann det vara "ett säll- samt, dunkelt tal". Hade han levat trehundra år senare och läst sina auk- torer, skulle han kanske tvärtom gjort den iakttagelsen att Josef Julius Wecksell inte kunde sätta sin hjälte- bätte på plats än genom denna ex- centrisk presentation. Den roman- tiskt brutne, självupptagna Hamlet- epigonerna från förra seklets mitt står ögonblickligen livslevande för oss i dessa blankvers. Vi le ät honom nu och det hans sällsamma och dunkla tal, vi veta ju så mycket bättre och knyta vår halsduk på en annan fason än man gjorde då.

Men vi göra orätt i att spela över- strävan. Den brådskande och begävrade tjuguföringen Wecksell hade druckit sig rusig av Shakespeare, innan han skrev sin Daniel Hjort, det är sant, och han förbärar i spegeln Hamlets ansikte och sitt eget. Men han har dock sitt eget ansikte, inte lika riderligt och intellektuellt förfänt som Hamlets, knappast ens alldeles sympatiskt, men brinnande av intensitet. En förpindad och självförträngd intensitet, är nu efteråt lätt att konstatera för oss som veta att skalden blev obolitigt sinne- svagt helt kort efter det han fullbordat det drama som allmunt ansetts vara det bästa svenska före Strindberg.

Ett tekniskt förvärande välggett stycke är Daniel Hjort oenkligen, och framför allt har det en dramatisk tåga i sig som ställer det i särklass inom den rika produktion av historio- romantiska dramer som skjutit upp de närmast föregående decennierna.

Det att upprätta ett dylikt reservat i Polen, vilket är avsett för Tredje rikets och dess protektorats judar. Under förra världskriget deltog 96,000 judar som soldater i kriget och 12,000 av dem gavo sina liv för fader- nlandet. Det var huvudsakligen den judiske professorn Fritz Habers upp- finning att utvinna kväve ur luf- ten, som gjorde det möjligt för Tysk- land att hålla stånd i fyra år. Tysk- land kunde tack vare denna uppfin- ning framställa största delen av sina sprängämnen utan utländska råvaror. Utan Habers stora vetenskapliga insats skulle Tyskland långt tidigare ha tvingats att uppgå kampen. Den tyska judendomen har en stor andel i den tyska kulturen; av tyska nobelprista- gare voro inte mindre än 15 judar.

Dessa fakta är icke längre omnäm- nas i våra dagars Hitler-Tyskland. De ha inte mer något berättigande och minnet av den tyska judendomens stora söner och deras prestationer skall skatta åt förgäelsen. Går det enligt Tysklands nazistiska styresmäs önskan så har den tyska judendomen blott ett öde att vänta, förintelsen.

När Daniel Hjort en mörk natt — det är i tredje akten — smugit sig över till fiendeläget för att annalla sig villig att förråda de Sigismund- trogna på Åbo slott, presenterar han sig i följande ordalag för hertig Carls amiral, Joachim Scheel:

Jag är ej, vad jag är. Jag kommer ej från slottet, fast jag kommer därifrån. Jag har ej namn, fast jag har tvenne namn.

Dagsamman är jag, fast en man till är, Och mer än tusen liv jag gäller dock, För Eder, hertigens och folks sak.

Vad man kan säga om detta sätt att föreställa sig, kort och militäristiskt är det inte. Man må inte förtänka ami-ralen att han fann det vara "ett säll- samt, dunkelt tal". Hade han levat trehundra år senare och läst sina auk- torer, skulle han kanske tvärtom gjort den iakttagelsen att Josef Julius Wecksell inte kunde sätta sin hjälte- bätte på plats än genom denna ex- centrisk presentation. Den roman- tiskt brutne, självupptagna Hamlet- epigonerna från förra seklets mitt står ögonblickligen livslevande för oss i dessa blankvers. Vi le ät honom nu och det hans sällsamma och dunkla tal, vi veta ju så mycket bättre och knyta vår halsduk på en annan fason än man gjorde då.

Men vi göra orätt i att spela över- strävan. Den brådskande och begävrade tjuguföringen Wecksell hade druckit sig rusig av Shakespeare, innan han skrev sin Daniel Hjort, det är sant, och han förbärar i spegeln Hamlets ansikte och sitt eget. Men han har dock sitt eget ansikte, inte lika riderligt och intellektuellt förfänt som Hamlets, knappast ens alldeles sympatiskt, men brinnande av intensitet. En förpindad och självförträngd intensitet, är nu efteråt lätt att konstatera för oss som veta att skalden blev obolitigt sinne- svagt helt kort efter det han fullbordat det drama som allmunt ansetts vara det bästa svenska före Strindberg.

Ett tekniskt förvärande välggett stycke är Daniel Hjort oenkligen, och framför allt har det en dramatisk tåga i sig som ställer det i särklass inom den rika produktion av historio- romantiska dramer som skjutit upp de närmast föregående decennierna.

i rytmen och klang tillvaratogs var också det som gav den starkaste be- hållningen av den godiga och sär- präglade föreställning Svenska Hel- singfors-teaterns ättadom av Weck- sells drama. Man kan kanske formu- lera det så att skådespelarnas pietet mot dramat och dess text gjorde ett ännu starkare intryck denna kväll än dramat självt. Och man glädde sig besynnerligt nog på ett sätt alldeles särskilt åt just detta. Den fulltliga publikt som fyllde salongen hade in- funnit sig ännu mera för att hylla fin- narna för det envetna kulturarbete de framhård i än för att hylla Wecksell, som kanske ganska få kände till. Dani- el Hjort kom att betyda någonting för oss mer därför att vi så starkt kände hur mycket han betydde för dem själva. Synpunkten kanske före- faller illegitim för en kritiker, som skall fälla sin dom oförvillad av bihän- syn. Men detta att ett verk betyder något för andra och betydligt något för generationer före oss är verkligen icke enbart ovidkommande bihänsyn. Ett diktverk, som generationers kär- lek gjort till nationalegendom, är im- pregnerat med ett fluidum som ger det en utstrålning av en speciell art, icke måttbar med de vanliga kritiska instrumenten. Vi svenskar förstå oss mycket litet på att bevara de till- gångar vi ha genom att impregnera dem efter den metoden. Där ha vi mycket att lära av svenskan i Fin- land.

Denna känsla av lojalitet och ödmjukhet inför en gemensam ideal uppgitt som man förmår hos alla de medverkande utan undantag var så övervägande att det bjuder emot att ge sig in på någon gradering av deras i grund och botten också helt obetydligt varierande konstnärliga kvali- tet. Publikens tacksamhet riktade sig självallt i första hand till dem som förvaldade de bärande rollerna: Runar Schumanns mörke Daniel med sin prägnant, så klassiskt klar och ren att Wecksell landsmannaskap med Runeberg lika osökt kommer oss i tankarna. Wecksell språkliga var överhuvudtaget öndligt mycket säkra i hans teatersmak. Dramat är det ord rikt på motsägelser, inte bara sådana som författaren själv satt dit för den melodramatiska effekten, utan också sådana som böra hans ungdom till och diskrepansen mellan hans känslas äkthet och en ro- mantiskt förljugen teaterstil, som han omistänksamt offrade åt och säkert även i sin ungdomlighet fann sin stora glädje i.

Att i en iscensättning, där det cen- siska bildkapitet i egentlig mening är borteliminerat, kunna göra full rättvisa åt allt det som är visionärt historiomantiskt tavelmål i Daniel Hjort är naturligtvis uteslutet. Men den draperiercenering, som den gas- terande Svenska teatern i Helsingfors varit hänvisad till, dämpas också öndvilligen mycket av det som är fyrt och flamma i Wecksell dialog med till svarlone tillägen. Spelstilen måste bli en annan, mera lagd på tablåmässig gruppering och antydande person- karaktäristik än på dynamisk rigör och dynamisk inlevelse i rollerna. Värden om ordet, om den sköna versen och vad där står i den blir det väsentliga. Den kärlek och trofasthet akt- samhet varmed varje versrad, varje nyans i tankeinnehållet och skiftning som här i Wecksell Abodit.